

Inleiding

Een boek voor de komende tien jaar

MAUD VAN BAVEL & JACO VAN HOORN

Aanleiding

Op 1 januari 2023 bestond de Nationale Politie tien jaar. De hervorming van de politie is onlangs met nauwkeurige precisie opgetekend door Theo Postma en Wim Bentvelzen in de kroniek *Blauwdruk* (2022). Naast een blik in het verleden mag bij dit tienjarig bestaan een doorkijk naar de toekomst niet ontbreken. Het is tijd om de (tussen)balans op te maken.

De politie is geen rustig bezit, stelt ook Korpschef Henk van Essen in zijn voorwoord. Het is lastig om rustig vooruit te kijken naar de ontwikkelingen binnen de samenleving en de mogelijke gevolgen voor het politiewerk. De waan van de dag en de overvolle agenda's maken dat dit er veelal onvoldoende van komt. Het is dan ook geen nieuwe verzuchting dat de Nederlandse politie gebaat is bij meer rust en ruimte voor reflectie.

Een tweede lustrum biedt hiervoor de uitgelezen kans: een pas op de plaats, reflecteren op waar de politie nu staat en waar ze de komende tien jaar naartoe wil. Met het oog op de toekomst van de politie is in samenspraak met Henk van Essen besloten tot het samenstellen van deze uitgave.¹ Auteurs uit de wetenschap, de media en het korps laten, geïnspireerd door de vraag 'wat leert de eerste tien jaar van de Nationale Politie ons over de komende tien jaar?', hun licht schijnen over het verleden en beschouwen nieuwe ontwikkelingen die het politiewerk zullen raken. Ze zijn hierbij uitgedaagd om

verder te kijken, over de vraagstukken van vandaag heen, waarmee dit boek zowel een terugblik als een doorkijk naar de toekomst biedt.

Over dit boek

Het is ondoenlijk om alle ontwikkelingen te schetsen die de politie direct raken of op de een of andere manier bepalend zullen zijn voor politiewerk in de toekomst. Een aantal hiervan wordt in de bijdragen behandeld, waarbij het steeds de vraag is hoe de politie hierin kan meebewegen. Wat betekenen de lessen uit het verleden en de geschetste ontwikkelingen voor de komende tien jaar? Welke uitdagingen komen op ons pad? En: hoe kan de politie hier voldoende op anticiperen? Wat vraagt dat van de organisatie, en het leiderschap? Maar ook, welke keuzes vraagt dit van de politiek?

In 2021 verkende de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2021) of de inrichting van de politiefunctie nog passend is voor het huidige tijdsgewricht. Het werkveld is dynamisch en continu in verandering; misschien zelfs in een stroomversnelling. Politie mensen maken elke dag indringende zaken mee en de maatschappelijke schijnwerpers zijn immer op het optreden gericht; zowel vanuit de media, als vanuit de politiek. De politie heeft de komende jaren ook een flinke opgave aan de personeelsbezetting. Er is krapte, waardoor de organisatie al geruime tijd onder druk staat. Daartegenover staat dat het werkaanbod van de politie eindeloos is en blijft. Binnen ons land zien we een toename van maatschappelijk ongenoegen, van fragmentatie, polarisatie en oplopende spanningen, van verruwing in het publieke en digitale domein en van grotere aantallen mensen die kwetsbaar zijn of onbegrepen gedrag vertonen. Online voltrekt zich een revolutie en ook de internationale dynamiek neemt toe: geopolitieke ontwikkelingen leiden tot nieuwe vluchtelingenstromen en andersoortige crises.

De bijdragen in dit boek bieden inzicht in enkele van de talloze uitdagingen waarvoor de politie zich in de toekomst gesteld ziet. Sommige auteurs benutten hiervoor hun wetenschappelijk werk of ervaringen uit de dagelijkse politiepraktijk; anderen reconstrueren het verleden en trekken daar lessen uit. De perspectieven en stijlen zijn divers, met grote maatschappelijke vraagstukken, zoals diversiteit en polarisatie, het politieke klimaat en een vertrouwenscrisis onder burgers. De beschouwende blik keert zich mede dankzij bijdragen van politiecollega's ook gezond kritisch naar binnen: naar ontwikkelingen op ICT-gebied, bewaking en beveiliging van de druk op het stelsel, de opgaven waar de recherche voor komt te staan en de nadruk op het datagedreven werken.

In zijn bijdrage blikt Jan Terpstra terug op de ontwikkelingen rond het gebiedsgebonden politiewerk als kernelement van de Nederlandse politie, en benadrukt het blijvende belang van een lokaal verankerde politie in tijden van groeiend wantrouwen onder burgers en toenemende digitalisering. Peter Slort sluit zich hierbij aan en schetst in een beschouwing recente ontwikkelingen rond de politie in de Verenigde Staten, met wereldwijde protesten als kantelpunt, en de lessen die voor de Nederlandse politie te leren vallen.

In het stuk getiteld ‘Michelangelo gezocht’ werpt Gerlof Leistra de vraag op of de politie wel is opgewassen tegen de georganiseerde misdaad. Hierbij merkt hij op dat criminelen telkens gretig gebruikmaken van de gaten die vallen bij elke reorganisatie van de politie. Rienk de Groot vult dit beeld aan met een historisch overzicht van de georganiseerde misdaad en de drugs-criminaliteit in Nederland, de beleidsreacties die hierop volgden vanuit de politiek en wat dit voor de samenleving betekent, ook in de toekomst.

De ontwikkelingen leiden ook tot meer vraag aan de politie. Zo beschrijft Edwin Bakker hoe de persoonsbewaking en beveiliging vanwege de toenemende dreiging vanuit de georganiseerde criminaliteit een hoofd-taak is geworden van de politie. Hij stelt hierover enkele principiële vragen.

In hun bijdrage over IT-ontwikkelingen binnen de politieorganisatie bieden Hans Mulder en Hans Schönfeld, gebaseerd op gesprekken met betrokken experts, een nauwkeurig inzicht in de pioniersfase van het verleden en zetten zij belangrijke lessen voor de toekomst uiteen. Data zijn de afgelopen jaren belangrijker geworden voor de politiefunctie. In ‘Begrijpen voor ingrijpen’ bepleit Adriaan van Veldhuizen juist het belang van het kennisgedreven politiewerk, omdat kennis noodzakelijk is om data te kunnen duiden.

Er is ook aandacht voor andere perspectieven. Hans Boutellier onderstreept in zijn bijdrage ‘Verander vanuit de kern’ het belang van een politie die haar identiteit vanuit de kern weet uit te dragen, ondanks het (onbe-suisde) politieke klimaat. Ook Bob Hoogenboom verkent de (toekomstige) politiek bestuurlijke sturing van de politie aan de hand van vier scenario’s, vernoemd naar Jan Wiarda, Ivo Opstelten, Jozias van Aartsen en Joest ’t Hart.

De politie-identiteit wordt vanuit verschillende perspectieven belicht. In haar stuk ‘Wij rennen niet weg’ reflecteert Wil Thijssen aan de hand van indringende anekdoten op het dagelijkse politiewerk en de miskennis daarvan. Dorian Schaap en Renze Salet richten zich in hun bijdrage over ver-trouwen op de essentiële relatie tussen burgers en politie, en zetten de nodige waarschuwingen bij de mooie vertrouwenscijfers. Paul ’t Hart vraagt zich af of de Nederlandse politie na zoveel jaren kan uitgroeien tot een publieke

institutie — een zogenaamd ‘sterk merk’ — en signaleert de behoefte aan institutioneel leiderschap.

Ook de organisatie wordt onder de loep genomen. In zijn bijdrage geeft Jan Nap zeven suggesties voor een waardevolle doorontwikkeling van de Nationale Politie. Thijs Jansen en Jaco van Hoorn geven aan dat nu het momentum is om in strategie, beleid en leiderschap de uitvoering — de politieprofessie — centraal te stellen. Het korps maakt al sinds 1982 werk van het diversiteits- en inclusiebeleid. In de bijdrage van Saniye Çelik en Marieken Westerink, getiteld ‘Van moeten naar willen’, wordt beschreven welke stappen in het verleden zijn genomen en wat met het oog op de toekomst nog nodig is.

Ten slotte beschouwt Piet van Reenen de rol die kennis heeft gespeeld tijdens én sinds de vorming van de Nationale Politie, en bepleit hij de noodzaak van een bredere, diepere en meer onafhankelijke politiewetenschap. Want, zo is zijn constatering, de wetenschap moet niet beheersen, maar juist aanzetten tot ontwikkeling.

In het synthesehoofdstuk brengen we in beeld welke rode draden in de bijdragen te vinden zijn. Zij vallen in twee hoofdlijnen uiteen. Allereerst gaat het om ontwikkelingen die de rechtsstaat onder druk zetten. Daarnaast vatten we de belangrijkste aanbevelingen voor de politie van de toekomst samen.

Afsluitend

We zijn onder de indruk van de bereidheid en de betrokkenheid waarmee de auteurs hebben bijgedragen aan de inhoud van deze toekomstverkenning voor de politie. Het is onze hoop dat dit boek een onontbeerlijke pas op de plaats biedt, de dialoog over de politie van de toekomst en haar plaats binnen de rechtsstaat stimuleert en bijdraagt aan weloverwogen keuzes die de politie in staat stellen om te kunnen blijven doen waar zij ook nu voor staat: waakzaam en dienstbaar zijn aan de waarden van de rechtsstaat.

LITERATUUR

- Commissie Evaluatie Politiewet 2012 (2017). Doorontwikkelen en verbeteren.
 Postma, T., & Bentvelzen, W. (2022). *Blauwdruk. Kroniek van de Nationale Politie*. Balans.
 WRR (2021). ‘Politiefunctie in een veranderende omgeving’.